

Bewertung – eine Kernaufgabe im Archiv

Frühjahrstagung 2022 der Fachgruppe 8 im Verband deutscher Archivarinnen und Archivare e.V., 5.–8. dubna 2022, Mnichov

V dubnu roku 2022 se uskutečnila mezinárodní¹ konference univerzitních archivářů na téma procesu výběru archiválií (*Bewertung – eine Kernaufgabe im Archiv*). Pořadatelem akce byl Spolek německých archivářů a archivářek (*Verband deutscher Archivar/innen*, dále jen VdA), Spolek rakouských archivářů a archivářek (*Verband österreichischer Archivarinnen und Archivare*, dále jen VöA), Česká archivní společnost (dále jen ČAS), Technická univerzita v Mnichově (*Technische Universität München*) a Institut pro soudobé dějiny v Mnichově a Berlíně (*Institut für Zeitgeschichte München-Berlin*).

Než přiblížíme dění na samotné konferenci, musíme se v krátkosti zastavit u geneze vzniku této dnes již pravidelné akce. Při všech třech archivních společnostech, německé VdA (od roku 1978),² rakouské VöA (od roku 2008)³ a české ČAS (od roku 2020),⁴ funguje samostatná odborná skupina⁵ vysokoškolských a vědeckých archivů. Členové německé odborné skupiny při VdA se od roku 1997 začali pravidelně scházet na pracovních setkáních i mimo každoroční celoněmecké archivní konference (tzv. *Archivtag*), které se konají obvykle na přelomu léta a podzimu.⁶ Vznikla tak tradice tzv. *Frühjahrstagungen*,⁷ pořádaných vždy na jaře v některém z německých univerzitních center, obvykle za spolupráce několika příslušných archivů daného regionu.⁸ Poté, co v roce 2008 byla ustanovena specializovaná skupina univerzitních a vědeckých archivů při rakouské VöA, vznikla myšlenka na širší spolupráci takto specializovaných archivů v rámci střeoevropského prostoru, která by propojila české, případně i polské a další potenciálně zainteresované odborné společnosti. Výsledkem těchto snah bylo uspořádání prvního *Frühjahrstagung* mimo Německo, a to na jaře roku 2013 v Praze na téma mezinárodní spolupráce mezi archivy (*Archive im Verbund: Netzwerke und Kooperationen*) za poměrně slušné účasti

¹ Účastníci se sjeli z těchto zemí: Německo, Rakousko, Česká republika, Slovensko, Švýcarsko, Belgie a Itálie.

² Konkrétně se jedná o *Fachgruppe 8*, k ní blíže <<https://www.vda.archiv.net/ueber-die-fachgruppe-8.html>> [cit. 01.09.2022].

³ Jedná se o *Fachgruppe der Archivar/innen an Universitäten und wissenschaftlichen Einrichtungen*, viz <<http://www.voeha.at/47.html>> [cit. 01.09.2022].

⁴ <<https://cesarch.cz/o-nas/odborne-skupiny/>> [cit. 01.09.2022]. Současným předsedou odborné skupiny je Petr Cajthaml (vedoucí Archivu UK), současní členové výboru jsou Kamila Mádrová (Archiv ČVUT), Sylva Skleňáková (Archiv Univerzity Hradec Králové), Petr Kašing (Archiv VŠB-TU v Ostravě) a Renata Klvačová (Archiv Univerzity Palackého v Olomouci).

⁵ Zde bychom jen upozornili, že němečtí i rakouští kolegové používají termíny *Fachgruppe* (odborná skupina) a *Arbeitsgruppe* (pracovní skupina), obojí fungují jako samostatné složky příslušných spolků, přičemž odborné skupiny zahrnují zástupce určitého typu archivů, zatímco pracovní skupiny jsou zaměřeny na konkrétní věcnou problematiku.

⁶ K jednomu z posledních viz třeba Mikuláš ČTVRTNÍK, *Právně jisté – archivy a jejich právní rámec. Německý archivní sjezd v Suhl v roce 2019* [17.–20. 9. 2019], Archivní časopis 71/1, 2021, s. 49–76.

⁷ Věcně jsou tzv. *Frühjahrstagungen* organizovány tak, že se každý rok zaměřují na jedno ústřední téma (viz níže), které je projednáváno v plénu a v několika samostatných sekcích řešících dílčí subtémata. Kromě toho se v rámci *Frühjahrstagung* setkávají menší pracovní skupiny zaměřené na řešení časově omezených projektů nebo naopak dlouhodobé palčivé problémy (digitalizace apod.). Pravidelnou součástí jednání bývá také výroční zasedání samotné odborné skupiny.

⁸ Seznam konferencí lze nalézt na: <<https://www.vda.archiv.net/fg8/veranstaltungen.html>> [cit. 01.09.2022]. Například k zasedání v Saské Kamenici pořádanému Archivem Technické univerzity v Chemnitz v březnu 2010 viz Marek ĎURČANSKÝ, *Zasedání 8. pracovní skupiny Sdružení německých archivářů v Saské Kamenici, 24.–26. 3. 2010*, Archivní časopis 60/3, 2010, s. 280–283.

archivářů z Rakouska a České republiky. Oficiálními pořadateli této akce kromě VdA bylo naše domovské pracoviště, tj. Ústav dějin a archiv Univerzity Karlovy, mj. většina oficiální části programu probíhala v Karolinu a ČAS.⁹ Akce vyvolala pozitivní ohlasy, proto už na konci pražské konference zazněly návrhy na zorganizování další konference v podobném formátu. Toto třístranné setkání se uskutečnilo na jaře 2017 ve Vidni, tentokrát na téma archivář jako historiograf (*Normen und Ethos. Schreiben Archivarinnen und Archivare Geschichte?*).¹⁰ Tehdy se i členové *Fachgruppe 8* při VdA zavázali k uspořádání analogické akce v některém z německých univerzitních center a k dodržení čtyřletého intervalu. S ohledem na specifické podmínky druhého covidového roku proběhlo na jaře 2021 jen „běžné“ *Frühjahrstagung*,¹¹ ovšem poprvé v čistě on-line podobě a s přípravami na to, že další třístranné setkání proběhne v roce 2022 v Mnichově, pokud možno hybridní formou, k čemuž skutečně došlo.

Mnichovská konference uspořádaná ve dnech 5.–8. dubna 2022 tak byla v pořadí třetí společnou konferencí německých, rakouských a českých archivářů pracujících ve specializovaných archivech vysokých škol a vědeckých institucí. Kvalitní technické zázemí, jež zajistil Ústav pro soudobé dějiny v Mnichově (za účasti pracovníků svého archivu v čele s Esther-Julia Howell) a Technická univerzita v Mnichově (opět za pomoci pracovníků tamějšího archivu, které vedla Ann Katrin Bäumlner), tak umožnilo úspěšnou realizaci hybridní formy konference, konkrétně se zúčastnilo padesát účastníků osobně a cca sto v online prostoru.

Ústředním tématem konference byl tentokrát proces výběru archiválií (*Bewertung – eine Kernaufgabe im Archiv*). Jednání prvního dne proběhlo čistě on-line formou v podobě osmi samostatných diskusních fór věnujících se různé problematice, částečně v provázanosti s ústředním tématem setkání. Příprava dvou z těchto fór byla v gesci českých spoluorganizátorek a spoluorganizátorů. V sekci *Neue Arbeitsgruppe der Hochschul- und Wissenschaftsarchive der Tschechischen Archivgesellschaft* tak bylo možné představit v rámci České archivní společnosti nově ustavenou pracovní skupinu archivů vysokých škol a vědeckých institucí a porovnat její agendu s partnerskými institucemi v Rakousku, Německu a na Slovensku (moderátorkou byla Marie Bahenská, úvodní referát za českou stranu připravila Kamila Mádrová). V dalším diskusním fóru (*Bewertung von Nachlässen*) čeští archiváři nabídli své zkušenosti a názory na specifika výběru archiválií při akvizici osobních fondů (moderátor Marek Ďurčanský; úvodní referát přednesl Marek Brčák, v němž shrnul zkušenosti v této oblasti na základě praxe v Archivu Univerzity Karlovy). Živá diskuse ukázala, že praktické problémy i akviziční politika jsou i v případě německých a rakouských archivů

⁹ Ke konferenci blíže Jakub JAREŠ, *Archivy v (mezinárodním) spojení. Archive im Verbund: Netzwerke und Kooperationen: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 13.–15. 3. 2013. Organizátoři: Fachgruppe 8 im Verband deutscher Archivarinnen und Archivare e. V.; Česká archivní společnost; Ústav dějin UK a archiv UK, AUC-HUCP 53/1, s. 105–107. Texty byly publikovány v konferenčním sborníku: Jens BLECHER – Sabine HAPP (edd.), *Archive im Verbund: Netzwerke und Kooperationen*, Leipzig 2014 (= Wissenschaftsarchive 3).*

¹⁰ Ke konferenci blíže Mikuláš ČTVRTNÍK – Marek ĎURČANSKÝ – Milada JOSEFOVIČOVÁ – Eliška PAVLÁSKOVÁ – Tomáš W. PAVLÍČEK, *Společné zasedání rakouských, německých a českých archivářek a archivářů vysokých škol a vědeckých institucí*, in: Marek Ďurčanský – Pavel Jakubec – Michal Sejk – Jana Barbora Slaběňáková – Jiří Smitka (edd.), ČAS v roce 2017, Praha 2018, s. 100–108. Příspěvky byly uveřejněny in: Jens BLECHER – Sabine HAPP – Juliane MIKOLETZKY (edd.), *Normen und Ethos. Schreiben Archivarinnen und Archivare Geschichte?*, Leipzig 2018 (=Wissenschaftsarchive 6).

¹¹ Prezentace příspěvků z konference lze nalézt na <[https://monarch.qucosa.de/landing-page/?tx_dlf\[id\]=https%3A%2F%2Fmonarch.qucosa.de%2Fapi%2Fqucosa%253A75427%2Fmets](https://monarch.qucosa.de/landing-page/?tx_dlf[id]=https%3A%2F%2Fmonarch.qucosa.de%2Fapi%2Fqucosa%253A75427%2Fmets)> [cit. 01.09.2022].

velmi podobné, např. jen výjimečně jsou přebírány knihovny původce, ale na druhé straně existuje silná vůle převzít cennější dokumenty, pokud možno v co největší úplnosti. Ostatní diskusní fóra byla věnována problematice autorských práv v souvislosti s ochranou osobních údajů, skartačním plánům, archivním informačním systémům nebo otázce uchování dat vznikajících při výzkumu (*Forschungsdaten*).

Ke druhému dni jednání už se účastníci alespoň částečně sešli osobně v mnichovském Ústavu pro soudobé dějiny. Zde po přivítání ze strany zástupců mnichovských pořadajících institucí a předsedkyň obou odborných skupin při VdA Anji Kürbis (*Archiv der Technischen Universität Ilmenau*) a VöA Niny Knieling (*Archiv der Universität Wien*) proslovila úvodní přednášku historička Martina Steber, zástupkyně ředitele hostitelského Ústavu. Nabídla pohled na důležitost, ale také rozmanitost archivů ze strany badatelky zaměřené na sociální a politické dějiny 20. století. Svěření úvodní přednášky odborníkovi, přicházejícímu do kontaktů s archivním prostředím zvnějšku, je v rámci *Frühjahrstagung* běžné a posiluje interdisciplinární aspekty těchto setkání. Následující blok pak byl zaměřen na mimořádně aktuální problematiku nestrukturovaných souborů digitálních dat (*Digitale unstrukturierte Datensammlungen*). Zbytek dne byl věnován exkurzím po mnichovských, nejen univerzitních, archivech a společenskému večeru ve zdejších radničním sklípku (*Ratskeller*).

Třetího dne se ta část účastníků konference, která se předcházejícího dne sešla v Mnichově, přesunula do Akademického centra Technické univerzity Mnichov v bývalém cisterciáckém klášteře Raitenhaslach nedaleko hornobavorského Burghausenu. Dopoledne bylo využito jednak k výročním zasedáním německé a rakouské pracovní skupiny, jednak ke třem paralelním sekcím. Jednu z nich moderoval předseda ČAS Karel Halla, který se také společně s Juliane Mikoletzky (*Archiv der Technischen Universität*) a Klause Nippertem (*Archiv des Karlsruher Instituts für Technologie*) ujal úvodních referátů. Sekce byla zaměřena na tzv. dokumentační profil (*Dokumentationsprofil*), představující v německém a rakouském prostředí základní orientační body při výběru různých typů archivního materiálu, a to nejen v archivech vysokých škol a vědeckých institucí.¹²

Z odpoledních, již společných sekcí, bych upozornil zejména na tu, jež se věnovala archivnímu výběru u fotek a audio-video pramenů (*Bewertung von Foto und AV*) a kterou moderoval Stephan Luther (*Archiv der Technischen Universität Chemnitz*). Zde byly představeny různé možnosti, jak přistupovat k digitalizaci těchto nosičů, zejména pak v referátu Gabriele Fröschl (*Universität Wien*), v němž shrnula své bohaté zkušenosti z této oblasti.¹³ V další odpolední sekci, lépe řečeno diskusním kruhu, byly představeny pohledy na archivní výběr z hlediska praxe jednotlivých zemí (*Bewertung in drei Ländern – eine Nachlese*); českou praxi prezentoval Karel Halla.

Závěrečný den, který již patřil hlavně diskusnímu zhodnocení problematiky (*Gesprächsrunde „Bewertung aus Sicht der Forschung und der Archive“*), proběhl opět v Mnichově, tentokrát v prostorách Technické univerzity v Mnichově. Příspěvky tzv. *Frühjahrstagung* z konferencí bývaly pravidelně publikovány, ale nikoli zcela jednotnou formou v ediční

¹² K němu podrobněji Thomas BECKER – Werner MORITZ – Wolfgang MÜLLER – Klaus NIPPERT – Max PLASSMANN, *Dokumentationsprofil für Archive wissenschaftlicher Hochschulen*, Saarbrücken 2009.

¹³ Například Renné WINTER – Christiana WARASCHITZ – Gabriele FRÖSCHL, *Aufnahme läuft. Private Videobestände – öffentliche Archive*, Wien 2016; Gabriele FRÖSCHL – Anton HUBAUER – Rainer HUBERT – Marion JAKS (Hgg.), *Fast Forward?: Sammeln, Bewahren und Zugänglichmachen von audiovisuellen Medien in der Österreichischen Mediathek*, Wien 2019.

řadě *Wissenschaftsarchive* při nakladatelství Univerzity v Lipsku (*Leipziger Universitätsverlag*).¹⁴ Ta se bohužel neudržela, a tak studie z mnichovské konference vyjdou již jen jako e-kniha.

Na závěr lze uvést výhled do budoucna. Další třístranná konference je plánována na jaro 2026 a z hlediska organizace je tentokrát na řadě česká strana. Na 7. archivním kolokviu zástupců českých vysokoškolských archivů konaném v Hradci Králové (20.–21. 6. 2022), jež bylo zároveň setkáním zástupců české odborné skupiny vysokoškolských a vědeckých archivářů při ČAS, bylo rozhodnuto, že se tato akce uskuteční v Praze a hlavním jeho pořadatelem bude České vysoké učení technické prostřednictvím svého archivu.

Marek Brčák – Marek Ďurčanský
doi: 10.14712/23365730.2023.7

¹⁴ Jednotlivé svazky lze najít <<https://www.univerlag-leipzig.de/catalog/bookstore/category/149-Wissenschaftsarchive>> [cit. 01.09.2022].